

REGLEMENTĂRI JURIDICE INTERNAȚIONALE PRIVIND PROTECȚIA MINORILOR VICTIMIZAȚI PRIN INFRAȚIUNE

Gheorghe GLADCHI,
doctor habilitat în drept, profesor universitar
Daniela RAILEAN,
licențiat în drept

SUMMARY

Because of his specific vulnerability every child required a special protection. The minors victimised by crime need even a more specific protection. In this article we make an analysis of the international documents in the field of protection of the children rights that have been victimised by crimes. Also an analysis of the documents at the European Union and Council of Europe level, as well different laws on protection of the child victims from other countries.

SUMAR

Ca urmare a vulnerabilității specifice, fiecare copil are nevoie de o protecție specială. Minorii victimizați prin infracțiune necesită o protecție și mai specifică. În acest articol facem o analiză a documentelor internaționale în domeniul protecției drepturilor copilului victimizat prin infracțiune. De asemenea, sînt supuse analizei documentele existente la nivelul Uniunii Europene și Consiliului Europei, precum și diferite legi de protecție a victimelor minore din alte țări.

Pentru deplina și armonioasa dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste, în spiritul păcii, demnității, libertății, egalității și solidarității. Fiind o ființă vulnerabilă, copilul evident că are nevoie de o protecție deosebită.

Pe plan internațional, necesitatea de a acorda o protecție specială copilului a fost enunțată în: Declarația de la Geneva din 1924 cu privire la drepturile copilului [1]; Declarația drepturilor copilului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20.11.1959 (principiile 8 și 9) [2]; Declarația universală a drepturilor omului din 1948 (art. 23 și 24) [3]; Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale din 1966 (art. 10) [4]; Convenția de la Haga din

19.10.1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor [5]. Conform noului art. 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, astfel cum a fost introdus prin art. 1 alin. (4) din Tratatul de la Lisabona, se precizează că „Uniunea combate [...] discriminările și promovează [...] protecția drepturilor copilului” și se specifică faptul că „în relațiile cu restul comunității internaționale, Uniunea [...] contribuie [...] la protecția drepturilor omului și, în special, a drepturilor copilului” [6]. De asemenea, art. 24 din Carta Drepturilor Fundamentale a UE stabilește că „în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sînt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al

copilului trebuie să fie considerat primordial” [7], fapt consfințit, de asemenea, în Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din 20.11.1989, care în preambulul său subliniază „[...] că din cauza lipsei sale de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de o protecție și îngrijire speciale, inclusiv de protecție juridică adecvată [...]” [8].

Cu referire la protecția minorilor victimizați prin infracțiune, pe arena internațională, menționăm iarăși Convenția ONU privind drepturile copilului. Conform art. 34, statele-părți se angajează să protejeze copilul de toate formele de exploatare sexuală și abuz sexual [8]. De asemenea, Convenția de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii [9] urmărește să protejeze copilul pe plan inter-

național, inclusiv prin: localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit; asigurarea înapoierii de bunăvoie a copilului sau înlesnirea unei soluții amiabile; obținerea de asistență juridică; înapoierea fără pericol a copilului.

Declarația Națiunilor Unite privind principiile de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzului de putere din 1985, prezentată la cel de-al VII-lea Congres de criminologie de la Milano din 1985 și adoptată apoi de Adunarea generală a ONU [10], stabilește la art. 4 că „victimele trebuie să fie tratate cu compasiune și să li se respecte demnitatea”, conform art. 5 ele „trebuie să fie informate asupra drepturilor care le sînt recunoscute, pentru a încerca să obțină compensarea prin aceste mijloace”. În afara prevederilor privind accesul la justiție, tratamentul echitabil, obligația de restituire și de compensare din partea autorilor actelor criminale sau terții responsabili ai comportamentului lor, precum și indemnizația cuvenită, considerăm importantă includerea în declarație a art. 14, care se referă la faptul că „victimele trebuie să primească asistență materială, medicală, psihologică și socială de care au nevoie prin intermediul organismelor benevole, comunitare sau autohtone”. Astfel, conform Declarației, se recomandă constituirea unei rețele veridice de asistență complexă a victimelor; constituirea unor fonduri naționale de indemnizare

a victimelor; cunoașterea psihologiei de către juriști și, mai ales, de către anchetatori, știut fiind faptul că starea victimei se poate agrava prin interogatorii, expertize etc.

Studiul privind violența față de copii al Secretarului General al ONU, prezentat la Adunarea Generală a ONU din 11.10.2006, recunoaște necesitatea de a acorda prioritate politicilor de prevenire și de a consolida serviciile sociale, de a îmbunătăți acțiunile de asistență acordată victimelor violenței și de a consolida colectarea și analiza datelor privind această problemă ascunsă [11].

Întru continuarea promovării utilizării și aplicării standardelor stabilite în Declarația ONU privind principiile de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzului de putere din 1985, Comisia Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității și Justiție Penală, în cadrul sesiunii a XIV-a din 2005, a adoptat Ghidul privind justiția în problemele care implică copii-victime și martori ai crimelor [12]. Ghidul stabilește un cadru pentru a se asigura că copiii care au fost victime ale unor crime sau martori la crimă sînt tratați într-un mod corect, demn și sigur, atunci cînd aceștia sînt implicați într-un proces judiciar. Menționăm că Ghidul ONU se bazează pe Ghidul privind justiția în problemele care implică copii-victime și martori ai crimelor, finalizat în 2003 de către Biroul Internațional pentru Drepturile Copilului (IBCR).

De asemenea, în vederea implementării integrale a dispozițiilor cuprinse în Declarația ONU din 1985, recunoscînd faptul că milioane de oameni, inclusiv multe femei și copii, în întreaga lume, încă suferă prejudicii ca urmare a unor infracțiuni, gen abuz de putere sau terorism, și că drepturile acestor victime încă nu au fost recunoscute în mod adecvat, și că ele pot, în plus, suferi atunci cînd asistă la procesul de judecată a infractorilor, la 8 februarie 2010 ONU, în colaborare cu Societatea Mondială a Victimologilor, a înaintat spre discuții Proiectul Convenției ONU privind justiția și sprijinirea victimelor criminalității și abuzului de putere [13].

Dacă ne referim în special la Uniunea Europeană și protecția minorilor victimizați prin infracțiuni, indicăm că, conform art. 67 pct. (3) din Tratatul privind funcționarea UE [14], obiectivul general al politicii Uniunii este acela de „a asigura un nivel înalt de securitate prin măsuri de prevenire și combatere a infracțiunilor”, care includ abuzul sexual asupra copilului și exploatarea sexuală a copilului. În conformitate cu art. 83 din Tratatul privind funcționarea UE, acest obiectiv ar trebui să fie realizat, în primul rînd, prin stabilirea unor norme minime privind definirea infracțiunii și a sancțiunilor în ceea ce privește exploatarea sexuală a copiilor. Obiectivele specifice ar fi urmărirea penală eficace a infracțiunii, protecția drepturilor

victimelor și prevenirea exploatării sexuale a copilului și a abuzului sexual asupra copilului.

Cartea Socială Europeană Revizuită, adoptată la Strasbourg la 3.05.1996, stabilește că copiii și tinerii au dreptul la o protecție specială împotriva pericolelor fizice și morale la care sînt expuși (art. 7), ei avînd nevoie de o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare (art. 17) [15].

Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale [16] stabilește un set de drepturi ale victimelor în procedura penală, inclusiv dreptul la protecție și despăgubire. De asemenea, coordonarea urmăririi penale a cazurilor de abuz sexual asupra copiilor, de exploatare sexuală a copiilor și de pornografie infantilă este facilitată de adoptarea Deciziei-cadru 2009/948/JAI privind prevenirea și soluționarea conflictelor de competențe în procedura penală [17].

Decizia-cadru 2004/68/JAI a Consiliului UE din 22.12.2003 privind combaterea exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile [18] specifică că, atunci cînd este vorba despre copii, victimele ar trebui să fie interogate în funcție de vîrsta și de maturitatea lor în cadrul cercetării și urmăririi penale a infracțiunilor la care se referă prezenta Decizie-cadru, la capitolul protecție indicînd la art. 9 alin. (2) și (3) că copiii-victime ale exploatării sexuale și porno-

grafiei ar trebui să fie considerate drept victime vulnerabile în mod deosebit, fiecare stat-membru luînd toate măsurile posibile pentru a garanta un sprijin adecvat familiei victimei. La nivelul UE, Decizia-cadru indicată introduce un minimum de apropiere a legislațiilor statelor-membre ale UE, în vederea incriminării celor mai grave forme de abuz sexual asupra copilului și de exploatare sexuală a copilului, extinderii competenței jurisdicțiilor naționale și asigurării unui minimum de asistență pentru victime.

Deși cerințele au fost, în general, puse în aplicare, Decizia-cadru prezintă unele neajunsuri: apropie legislația doar cu privire la un număr limitat de infracțiuni, nu abordează noile forme de abuz și de exploatare care utilizează tehnologia informațiilor, nu elimină obstacolele în ceea ce privește urmărirea penală a infracțiunilor în afara teritoriului național, nu răspunde tuturor nevoilor specifice ale victimelor-copii și nu conține măsuri adecvate de prevenire a infracțiunilor. În Propunerea de directivă din 29 martie 2010 a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile, de abrogare a Deciziei-cadru 2004/68/JAI [19] este menționat că în ceea ce privește protecția victimelor, în directiva nouă vor fi incluse dispoziții privind protecția acestora

(în sens larg), pentru a se asigura că accesul victimelor la o cale de atac legală este simplu și că acestea nu suferă în urma participării la procedura penală. Dispozițiile includ asistență și sprijin acordat victimelor, precum și protecția victimelor, în mod special în cursul investigațiilor și procedurii penale. Conform pct. 6 din Propunerea de directivă, „formele grave de abuz sexual asupra copilului și de exploatare sexuală a copilului ar trebui să constituie obiectul unor sancțiuni eficace, proporționale și disuasive”.

Conform pct. 2.3.4 din Programul de la Stockholm [20], urmează să se analizeze dacă este oportun să se creeze un instrument juridic unic cuprinzător privind protecția victimelor, prin reunirea Directivei 2004/80/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracționalității și a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului din 15 martie 2001 privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, pe baza unei evaluări a celor două instrumente. Menționăm că prevederile Programului de la Stockholm (Program multianual pentru un spațiu de libertate, securitate și justiție și protecția cetățeanului), adoptate de Consiliul Europei în mai 2010 [21], au inclus protejarea și promovarea drepturilor fundamentale ale copilului ca o chestiune prioritară, indicînd în pct. 2.3.2 că ar trebui să se acorde o atenție specială copiilor în situații de vulnera-

bilitate deosebită, în special celor care sînt victimele abuzului și exploatării sexuale, iar în pct. 4.4.3. se subliniază faptul că protejarea copiilor împotriva pericolului de abuz sexual reprezintă un element important al Strategiei privind drepturile copiilor.

Strategia UE privind drepturile copilului se bazează pe valorile și principiile prevăzute în Convenția ONU privind drepturile copilului. Conform Rezoluției legislative a Parlamentului European din 16.01.2008 referitoare la Strategia UE privind drepturile copilului [22], în pct. 34 al Strategiei se prevede “abolirea tuturor formelor de violență împotriva copiilor”; în pct. 42 se afirmă că „orice formă de violență aplicată minorilor în orice circumstanță, inclusiv în familie, este nejustificabilă și trebuie condamnată”; în pct. 51 se subliniază că „este necesară elaborarea unui cadru juridic adecvat cu privire la exploatarea sexuală și abuzurile comise împotriva minorilor”; conform pct. 54 se „consideră că trebuie să se aplice circumstanțe agravante, atunci cînd un copil este victima exploatării sau abuzului sexual”, pentru ca în pct. 75 să se „solicite protejarea eficientă a copiilor împotriva exploatării sexuale”. Mai mult, în comunicarea sa din 4.07.2006 „Către o strategie a UE privind drepturile copilului” [23], Comisia Europeană și-a stabilit drept obiectiv utilizarea la maxim a politicilor și instrumentelor sale existente în vederea pro-

tecției copiilor împotriva violenței și exploatării sexuale în interiorul și în afara UE.

În Avizul 2010/C 267/10 a Comitetului Regiunilor privind cooperarea locală și regională în vederea protejării drepturilor copilului în UE [24], este exprimată îngrijorarea în legătură cu încălcările drepturilor copilului, manifestate sub diferite forme: de la hărțuirea care tinde să dea naștere unui efect de luare la întrecere, prin imitarea comportamentelor negative, la alte forme de violență psihică și fizică exercitată de copii asupra altor copii și la alte tipuri de abuzuri, în special în cadrul școlar (pct. 44), astfel fiind necesară – conform pct. 41 – garantarea dreptului copilului de a beneficia de protecție împotriva oricărei forme de violență fizică sau psihică, subliniindu-se rolul esențial al autorităților locale și regionale în asigurarea acestui drept. De asemenea, Avizul stipulează în pct. 26 că, „avînd în vedere lipsa informațiilor cuprinzătoare privind protejarea drepturilor copilului în statele-membre ale UE, se solicită Comisiei UE să elaboreze, să publice și să actualizeze cu regularitate un „tablou de bord al drepturilor copilului”, ca instrument care acoperă indicatorii îmbunătățiți privind drepturile copilului și furnizează informații fiabile, comparabile și actualizate privind drepturile copilului în statele-membre”. Acest instrument nu ar constitui doar un punct de referință pentru cercetare, ci –

prin punerea în evidență a bunelor practici – ar putea reprezenta un impuls important pentru schimbarea politicii statelor-membre, suplinind lipsa legislației UE obligatorii, acționînd prin intermediul metodei deschise de coordonare, astfel cum se preconizează în Cartea albă privind guvernarea europeană. Considerăm că un asemenea instrument inovator de prevenire ca “tabloul de bord al drepturilor copilului” ar fi bine-venit pentru R. Moldova, instrument care va conține informații privind protejarea drepturilor copilului în țara noastră, oferite de instituțiile responsabile în domeniu, precum și de societatea civilă, care vor publica și actualiza acest tablou. De asemenea, credem că acest instrument ar putea fi o componentă a Strategiei naționale privind drepturile copilului, aprobată prin hotărîre de guvern sau parlament.

Recenta Convenție a Consiliului Europei STE nr. 201 privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzurilor sexuale din 25.10.2007, intrată în vigoare la 01.07.2010 [25], constituie, fără îndoială, pînă la această dată standardul internațional cel mai înalt privind protecția copiilor împotriva abuzului și exploatării sexuale. Acest instrument este primul care califică drept infracțiune penală abuzurile sexuale contra copiilor, indiferent de locul comiterii lor, utilizînd forța, constrîngerea sau amenințarea. În prezent țara noastră, ca membru al Consiliului Eu-

ropei, doar a semnat Convenția la 25.10.2007, însă din moment ce o va ratifica, ea își va asuma obligația de a modifica partea specială a Codului penal actual, introducând articole noi și modificând cele existente, pentru a se asigura că sînt incriminate toate formele de abuz sexual împotriva copiilor, atît ca componentă de bază, cît și calificată, inclusiv stabilirea și aplicarea sancțiunilor. De exemplu, va fi necesară completarea alin. (2) art. 220 CP RM „Proxenetismul” cu circumstanța agravantă, și anume: - lit. „b”: „săvîrșită față de un minor”, agravantă exclusă, în viziunea noastră, nemotivat prin Legea nr. 277-XVI din 18.12.2008, în vigoare din 24.05.2009. În contextul noilor instrumente internaționale [26], precum și al aspirațiilor de integrare europeană a R. Moldova, care stipulează expres protejarea copilului prin aplicarea circumstanțelor agravante, în situația în care un copil este victima exploatării sau abuzului sexual, completarea CP RM cu noi agravante va demonstra pe plan internațional angajamentul și voința țării noastre de a preveni și a lupta împotriva fenomenului dat. În același timp, în viziunea noastră, introducerea componentei cu circumstanță agravantă va contribui la diferențierea și individualizarea răspunderii penale, de asemenea caracteristicile victimologice ale infracțiunii pot mărturisi despre pericolozitatea socială sporită a infractorului. Ca o practică reușită

în domeniu, menționăm că o asemenea agravantă o regăsim la alin. (3) art. 213 a CP al României, care prevede că „dacă fapta de proxenetism este săvîrșită față de un minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate” [27].

La nivel global, standardul internațional principal rămîne a fi Protocolul opțional la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului referitor la vînzarea, prostituția copiilor și pornografia infantilă din 25.05.2000 [28], ratificat de Moldova la 22.02.2007, și în conformitate cu care în Codul penal a fost incriminată pornografia infantilă.

Referitor la actele normative ale Consiliului Europei, subliniem că astăzi prevenirea victimizării a devenit un deziderat internațional, fiind reflectat într-o serie întregă de recomandări [29]. De exemplu, Recomandarea R (91) 11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituția, precum și traficul de copii și tineri [30], cu scopul protecției acestora recomandă statelor-membre să-și revadă legislația și practica în vederea introducerii și punerii în practică a măsurilor de sensibilizare, educare și informare (de pildă, pct. 2 prevede „includearea în programele de educație școlară, primară și secundară a unei informări asupra riscurilor la care se pot expune copiii și tinerii adulți în domeniul exploatării și al abuzurilor sexuale și asupra mijloacelor de apărare”); culegere și schimb de informații; prevenire, depistare, asis-

tență de drept penal și procedură penală, pct. 14 prevăzînd „crearea pentru copiii-victime a unor condiții speciale de audiere ce vizează diminuarea efectelor traumatizante și creșterea credibilității declarațiilor lor, în vederea respectării demnității acestora”. În Recomandarea R (87) 21 privind asistența acordată victimelor infracțiunilor penale și prevenirea victimizării repetate [31] și Recomandarea R (85) 4 cu privire la violența în familie [32], este indicată necesitatea de a promova prevenirea victimizării repetate, în special pentru victimele ce fac parte din grupurile vulnerabile. Noile cercetări și constatări ale victimologilor au devenit baza Recomandării R (87) 19 privind organizarea prevenirii criminalității [33]. Cel mai recent document în domeniu este Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, semnată la Istanbul la 11 mai 2011 [34], care stabilește că copiii sînt victime ale violenței domestice, ei necesitînd protecție, sprijin și asistență în funcție de nevoile lor specifice în calitate de persoane vulnerabile.

Cu privire la reglementările de drept privind protecția victimelor în alte state, indicăm că prima lege cu referire la protecția copiilor a fost adoptată în statul Israel în 1955, fiind denumită „Despre protecția copiilor”. Aceasta este o lege unică și progresivă chiar și după standardele internaționale. Adoptată pentru a atenua trauma

investigațiilor efectuate de poliție și declarațiilor în instanță, legea permite, conform art. 2 lit a), ca în cazul în care avem o victimă (sub vârsta de 14 ani) a unei infracțiuni violente a cărei autor este un membru al familiei sau a oricărei infracțiuni sexuale, un investigator de copii (lucrător social special instruit, și nu un ofițer de poliție) va depune mărturie în locul copilului. Mai mult decât atât, competența unui copil de a depune mărturie în instanță va fi determinată de interesul superior al copilului și nu întotdeauna în interesul anchetei penale, decizia fiind luată de către investigatorul pentru copii în baza stării emoționale a copilului și abilităților cognitive. În această decizie nu vor fi implicate aspecte juridice sau de anchetă. În cazul în care investigatorul de copii decide că copilul nu este apt să depună mărturie în locul acestuia. Menționăm faptul că în Israel sînt aproximativ 2.2 mil. de copii, ceea ce constituie 33% din populație. Conform statisticii, în anul 2003 nu au primit permisiunea de a depune mărturie în instanță copiii-victime ale infracțiunilor sexuale, după cum urmează: pînă la vârsta de 5 ani – 99,1%, cu vârste cuprinse între 6 și 8 ani – 93%, între 9 și 11 ani – 76,6%, cu vârsta între 12 și 14 ani – 60,3% [35]. În 1989 Israel adoptă Legea privind prevenirea abuzului asupra minorilor și neajutorării acestora, conform căreia este obligatoriu de a raporta au-

torităților orice abuz suspectat de către un părinte sau de alte părți responsabile. Legea dată prevede agravarea pedepsei aplicate în cazul în care agresorul copilului este tutorele acestuia sau un membru al familiei.

În 1978, în Marea Britanie a fost adoptată Legea privind protecția copiilor, ca urmare a îngrijorării față de pornografia infantilă și a exploatarea sexuală a copiilor care au apărut în SUA în 1977. Legea se aplică în Anglia și Țara Galilor. Pentru Scoția dispoziții similare sînt conținute în Codul civil al Scoției din 1982, iar pentru Irlanda de Nord – în Ordinul privind protecția copilului din 1978. Persoanei condamnate pentru o infracțiune în conformitate cu Legea menționată îi este interzis să lucreze cu copii în Marea Britanie, fiind obligată să semneze Registrul infractorilor legat de sex.

Cu privire la practica vizibilității sau raportării abuzului, aceasta diferă de la o țară la alta. În Elveția nu există obligația de a raporta cazurile de abuz, însă în scopul respectării interesului superior al copilului persoanele care au obligația profesională de a păstra confidențialitatea informațiilor (art. 320 și 312 CP) sînt exonerate în ce privește informarea autorităților în legătură cu violența asupra copiilor (art. 358 CP). În Italia asistenții sociali care iau cunoștință de existența unui abuz sînt obligați să raporteze cazul; neraportarea se sancționează penal (art. 361,

362 CP); aceeași obligație este valabilă și pentru personalul medical (art. 365 CP). În Belgia este reglementată obligația tuturor cetățenilor, precum și a personalului specializat de a raporta orice caz de abuz; pentru medici și asistenți sociali situația este însă mai delicată, deoarece ei sînt obligați, pe de o parte, să respecte confidențialitatea (art. 458 CP), iar pe de alta – să asiste victima (art. 422 bis CP). În Danemarca obligația de a raporta cazurile de abuz e obligatorie și are întîietate față de orice altă regulă referitoare la confidențialitatea profesională. În Franța obligația de a respecta confidențialitatea nu se aplică în cazurile de rele tratamente aplicate persoanelor vulnerabile, precum și în toate cazurile de abuz sexual [36, p. 306].

Răspunsul la vizibilitatea abuzului și intervenția în astfel de cazuri a generat practici variate. Dincolo însă de diversitate, se constată o direcție comună spre transferarea responsabilității rezolvării conflictului mediului extrafamilial – agențiilor specializate – și spre incriminarea în legislația penală a actelor de violență domestică/abuz asupra copilului. În Italia, dacă părinții aduc prejudicii grave copilului, serviciile sociale pot sesiza Tribunalul pentru Minori, pentru a ordona o măsură de protecție civilă. Tribunalul pentru Minori poate, de asemenea, să limiteze drepturile părinților și chiar să pronunțe decăderea acestora din drepturile

părintești. În Germania există Oficiul pentru Tineret, care intervine în problemele familiilor doar dacă acestea acceptă cooperarea, în caz de refuz al familiei se apelează la Tribunalul pentru Minori, cu judecători pentru minori. În Belgia, de asemenea, există un Tribunal pentru Tineret, care intervine doar în caz de urgență sau atunci când familiile contestă deciziile serviciilor administrative. În Olanda nu există obligația legală pentru nici o persoană sau instituție să semnaleze cazurile de rele tratamente aplicate copilului. În cazul punerii în pericol a copilului din vina părinților, decăderea din exercițiul autorității părintești poate fi pronunțată de Tribunalul Familial [37, p. 33-36]. În Franța puterea legislativă a recunoscut importanța victimelor infracțiunilor penale și a creat în anul 1983 Comisia de Indemnizații pentru Victimele Infracțiunilor. Piesa care se pune la dosarul victimei este certificatul medical inițial, important atât pe plan penal pentru calificarea infracțiunii în funcție de vătămarea corporală suferită și de durata incapacității totale de muncă, cât și pe plan civil pentru indemnizația victimei.

Dacă ne referim la țările vecine, conform Legii Ucrainei din 2002 privind protecția copiilor, tuturor copiilor le este garantat de către stat un acces egal la asistență juridică gratuită, în vederea protejării drepturilor acestora în conformitate cu legile și procedurile

aplicabile. Prevederi privind protecția drepturilor copiilor sînt regăsite și în Legea Ucrainei privind protecția minorilor și familiilor împotriva violenței din 2008, care, conform opiniilor unor experți, nu se aplică în practică. În România domeniul protecției drepturilor copilului este reglementat încă din 1997 prin Ordonanța de Urgență nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, aprobată prin Legea nr. 108/1998. În 2003 a fost aprobată Legea nr. 217 privind prevenirea și combaterea violenței în familie, prin care se creează un cadru instituțional din care face parte Agenția Națională pentru Protecția Familiei, asistenții familiari, precum și centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie.

Sentimentul că copiii ar trebui să fie recunoscuți ca persoane care își au drepturile lor a fost exprimat în cuvintele lui Janusz Korczak, unul dintre cei mai mari educatori ai sec. 20 și un avocat timpuriu al drepturilor copiilor, când a scris că „copiii sînt oameni – nu oameni în devenire, nu oameni ai zilei de mîine, dar oameni acum, chiar acum – astăzi” [38, p. 8], prin urmare și protecția copiilor trebuie să intervină prompt și neîntîrziat.

Referințe bibliografice

1. *Declarația de la Geneva din 1924 cu privire la drepturile copilului*, adoptată la 26 septembrie, 1924

de Liga Națiunilor. <http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>

2. *Declarația drepturilor copilului*, adoptată și proclamată prin Rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale a ONU din 20 noiembrie 1959. <http://childrensrightsportal.org/references-on-child-rights/declaration-rights-child/text/>

3. *Declarația universală a drepturilor omului*, aprobată și proclamată la New York, prin Rezoluția 1386 (XIV) a Adunării Generale a ONU din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. Ediție oficială, volumul 1, Chișinău, 1998, p. 11-17.

4. *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale*, adoptat și proclamat la New York, prin Rezoluția 2200 A (XXI) a Adunării Generale a ONU din 16.12.1966. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)*. Ediție oficială, volumul 1, Chișinău, 1998, p. 18-29.

5. *Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor*. În: *Monitorul Oficial al României*, nr. 895 din 28.12.2007.

6. *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene*, semnat la 13.12.2007 de către reprezentanții celor 27 de state-membre ale UE, intrat în vigoare la 1.12.2009. În: *Jurnalul Oficial al Comunității Europene C 306* din 17.12.2007, p. 1-271.

7. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, proclamată în mod solemn de Parlamentul Euro-

pean, Consiliul și Comisia Europeană, adoptată la 12.12.2007 la Strasbourg. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 303 din 14.12.2007, p. 1-16.

8. *Convenția internațională cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea generală a Națiunilor Unite la New York, la 20 noiembrie 1989, a intrat în vigoare la 20 septembrie 1990. R. Moldova a aderat la Convenție prin HP nr. 408-XII din 12.12.90, în vigoare din 25 februarie 1993. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte* (1990-1998). Ediție oficială, volumul 1, Chișinău, 1998, p. 51-72.

9. *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii*, adoptată la Haga la 25.10.1980, în vigoare pentru R. Moldova din 01.07.1998. În *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte* (1990-1998). Ediție oficială, volumul XV, Chișinău, 1999, p. 67-80.

10. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 40/34 din 29.11.1985 prin care s-a adoptat *Declarația Națiunilor Unite privind principiile de bază ale justiției pentru victimele infracțiunilor și abuzului de putere*, recomandare a celui de-al 7-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, care a avut loc la Milano, în perioada 26.08-06.09.1985. În: *Handbook on Justice for victims. On the use and application of the declaration of basic principles of justice for victims of crime and abuse of power*. UNODCCP, Center for International crime Prevention, New York, 1999, p. 116-118

11. Paulo Sergio Pinheiro. *Studiul general privind violența față de copii al Secretarului General al ONU*, prezentat la Adunarea Generală a ONU din 11.10.2006, Geneva: Secretariatul ONU, 2006, 364 p.

12. *The UN Guidelines on Justice in Matters Involving Child Victims and Witnesses of Crime*, adopted by the United Nations Commission on Crime Prevention and Criminal Justice at its 14-th session, Vienna, 23-27 May 2005, http://www.juvenilejusticepanel.org/resource/items/U/N/UN-VictimsWitnessesGuidelines_EN.pdf

13. *Draft UN Convention on Justice and Support for Victims of Crime and Abuse of Power*, elaborated by ONU and World Society of Victimology, February 8, 2010, <http://www.apav.pt/portal/pdf/convention.pdf>

14. *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*, încheiat la Roma la 25 martie 1957. Versiune consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 115 din 09.05.2008, p. 47-199.

15. *Cartea Socială Europeană Revizuită*, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996, intrată în vigoare pentru R. Moldova din 01 ianuarie 2002. Ratificată prin Legea nr. 484-XV din 28.09.2001. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Ediție oficială, volumul 38, Chișinău, 2006, p. 175.

16. *Decizia-cadru 2001/220/JAI a Consiliului Uniunii Europene privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale*. În: Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 82, 22.3.2001, p. 1-4, ediție specială în limba română: capitolul 19, volumul 03, p. 104-107.

17. *Decizia-cadru 2009/948/JAI a Consiliului Uniunii Europene privind prevenirea și soluționarea conflictelor referitoare la exercitarea competenței în cadrul procedurilor penale*. În: Jurnalul Oficial al Comunităților Europene L 328, 15.12.2009, p. 42-47.

18. *Decizia-cadru 2004/68/JAI*

a Consiliului Uniunii Europene din 22 decembrie 2003 privind combaterea exploataării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 13, din 20.01.2004, p. 44-48, ediție specială în limba română: capitolul 19, volumul 06, p. 220-224.

19. *Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploataării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile*, de abrogare a Deciziei-cadru 2004/68/JAI / (COM/2010/0094 final - COD 2010/0064), Bruxelles, 29 martie 2010. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0094:FIN:RO:HTML> (online) (citată 05.05.2010)

20. Programul de la Stockholm – *o Europă deschisă sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora* (2010/C 115/01). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 115 din 04.05.2010, p. 1-38.

21. Ibidem.

22. *Strategia Uniunii Europene privind drepturile copilului, Rezoluția legislativă a Parlamentului European din 16 ianuarie 2008 referitoare la strategia UE privind drepturile copilului* (2007/2093(INI)). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 041 E din 19.02.2009, p. 24-46.

23. Comunicarea Comisiei Europene din 4 iulie 2006 *Spre o strategie a UE privind drepturile copilului* {SEC(2006) 888} {SEC(2006) 889} (COM(2006)0367, <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=429534:cs&lang=ro&list=429534:cs 22/1> Aviz al Comitetului Regiunilor: Spre o strategie UE privind drepturile copilului. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 146, 30.6.2007, p. 58-62.

24. *Avizul Comitetului Regiunilor*

privind cooperarea locală și regională în vederea protejării drepturilor copilului în Uniunea Europeană, Bruxelles, 10 iunie 2010 (2010/C 267/10). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 267, din 01.10.2010, p. 46–51.

25. *Convenția Consiliului Europei STE nr. 201 privind protecția copiilor împotriva exploatării și abuzurilor sexuale* din 25 octombrie 2007, semnată cu ocazia Conferinței miniștrilor de justiție ai statelor-membre ale Consiliului Europei, care a avut loc la 24-26 octombrie 2007 la Lanzaote, intrată în vigoare la 01.07.2010. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>

26. *Decizia-cadru 2004/68/JAI ... op. cit.; Propunere de directivă ... op. cit.; Convenția Consiliului Europei STE nr. 201 ... op. cit.; Protocolul facultativ la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea, prostituția copiilor și pornografia infantilă*, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 25 mai 2000. Rezoluția Adunării Generale 54/263 din 16.03.2001, p. 6-14. Semnat de Republica Moldova la 08.02.2002 și ratificat prin Legea nr. 29-XVI din 22.02.2007. În: Monitorul Oficial al RM, nr. 36-38/153 din 16.03.2007; *Recomandarea R (91) 11 privind exploatarea sexuală, pornografia, prostituția, precum și traficul de copii și tineri*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 9.09.1991, la cea de-a 461-a reuniune a Delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (2001) 16 privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 31 octombrie 2001, la cea de-a 771-a reuniune a Delegaților Miniștrilor.

27. *Legea nr. 286/2009 privind Codul penal al României*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea 1, nr. 510 din 24 iulie 2009.

28. *Protocolul facultativ la Convenția ONU ... op. cit.*

29. *Recomandarea R (79) 17 a Comitetului Consiliului Europei cu privire la protecția copilului împotriva maltratării*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 13.09.1979, la cea de-a 307-a reuniune a Delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (87) 19 a Comitetului CE din 17.09.1987 privind organizarea prevenirii criminalității*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 17.09.1978, la cea de-a 410-a reuniune a Delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (90) 2 privind măsurile sociale referitoare la violența în familie*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 15.01.1990, la cea de-a 432-a reuniune a Delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (91) 11 ... op. cit.; Recomandarea R (93) 2 privind aspectele medico-sociale ale abuzurilor față de copii*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 22.03.1993, la cea de-a 490-a reuniune a Delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (2000) 11 privind lupta împotriva traficului de ființe umane în scopul exploatării sexuale*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 19.05.2000, la cea de-a 710-a reuniune a delegaților Miniștrilor; *Recomandarea R (2001) 16 ... op. cit.; Recomandarea R (2002) 5 a Comitetului CE cu privire la protecția femeii împotriva violenței*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 20.04.2002, la cea de-a 794-a reuniune a Delegaților Miniștrilor.

30. *Recomandarea R (91) 11 ... op. cit.*

31. *Recomandarea R (87) 19 ... op. cit.*

32. *Recomandarea R (85) 4 a Comitetului Consiliului Europei cu privire la violența în familie*, adoptată de Comitetul Miniștrilor la 26 martie 1985, la cea de-a 382-a reuniune a Delegaților Miniștrilor.

33. *Recomandarea R (87) 19 ... op. cit.*

34. *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, semnată la Istanbul la 11 mai 2011. În: Seria Tratatelor Consiliului Europei, nr. 210, p. 1-29. <http://www.coe.int/convention-violence>

35. Israel National Council of the Child's statistical abstract for 2003.

36. Doina Balahur. *Protecția drepturilor copilului ca principiu al asistenței sociale*. București: All Beck, 2001, 392 p.

37. Gabriel Vasile Niță, Marina Roman, Florența Teodorescu și alții. *Prevenirea abuzurilor îndreptate împotriva minorilor. Îndrumar pentru polițiști*. București: Ministerul de Interne, 2003, 57 p.

38. Janusz Korczak. *The Child's Right to Respect*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, November 2009, 93 p.